

Bespreekbaar maken door hulpverleners draagt bij aan acceptatie

Homoseksualiteit nog altijd

Voor zowel hetero- als homojongeren is het nog steeds moeilijk om over homoseksualiteit te praten. Toch is het belangrijk dat er over gesproken wordt. Maar op welke manier? En hoe kunnen professionals hier het beste mee omgaan?

Jos Versteegen

‘Ik was elf toen ik het wist. Ik heb het verborgen gehouden tot mijn vijftiende. Ik heb expres twee relaties gehad met meisjes, puur om het gevoel te onderdrukken. Van groep 6 tot en met de brugklas werd ik zoveel gepest, ik dacht: ik word later gewoon hetero. Maar zo werkt het niet...’

Dat zegt een 18-jarige jongen over zijn moeilijke puberteit als homo. Het ‘geheim’ waarmee veel jongeren rondlopen, kan aanleiding geven tot de grootst mogelijke problemen. De eenzaamheid, het gevoel ‘anders’ te zijn, gepest worden, geen toekomst zien: in het ergste geval kan het aanleiding zijn tot zelfmoord. Homoseksuele en biseksuele jongeren doen vaker een zelfmoordpoging dan heterojongeren. Suïcidale gedachten komen bij maar liefst 50 procent van de gay jongeren voor, terwijl dat percentage bij heterojongeren ligt op 30 procent.

‘Homoseksualiteit is geen vanzelfsprekend gespreksonderwerp bij jongeren,’ zegt Juul van Hoof, senior adviseur bij Movisie in Utrecht. ‘De voorlichting op alle middelbare scholen die nu verplicht wordt, kan jongeren beter op de hoogte brengen van seksuele diversiteit en van alles wat daarmee samenhangt. We moeten toewerken naar

een sfeer waarin jongeren, of ze nou homo, lesbo of bi zijn, niet het gevoel krijgen dat ze buitengesloten worden. Dat maakt hun leven beter en het kan hopelijk die suïdecijfers omlaag brengen. Ook bij jeugdzorg moet het thema bespreekbaar zijn.’

Coming-out

Met de seksuele revolutie, de vrouwenemancipatie en de grotere openheid op alle gebieden is de coming-out een tamelijk algemeen verschijnsel geworden in westerse culturen. Op een bepaald moment vertellen jongeren aan leeftijdsgenoten en ouders ‘hoe het zit’. De gemiddelde leeftijd van de coming-out naar de ouders toe is 21,7 jaar, zo heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) geconstateerd. In niet-westerse landen kan de situatie drastisch verschillen: als seksualiteit op zichzelf al een taboe-onderwerp is en homoseksuele handelingen strafbaar zijn, is een coming-out geen optie. In Nederland kiezen homo’s en lesbo’s soms doelbewust niet voor een coming-out om te voorkomen dat ze de familie-eer schenden. Zij leiden een dubbelleven: er ontstaat geen breuk met de

>>>

gevoelig onderwerp

FOTO: BIGSTOCKPHOTO.COM

>>> familie, terwijl ze intussen toch ook een bestaan als gay kunnen leiden.

In streng-religieuze kring wordt homoseksualiteit vaak nog als een probleem gezien; dat geldt ook voor autochtonen, zoals orthodoxe gereformeerden. Toch is de acceptatie van homoseksualiteit over het geheel genomen nogal groot. Uit het onderzoek *Niet te ver uit de kast; ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland* van het SCP uit 2012 blijkt dat slechts 10 procent van de

**VEEL JONGEREN
DENKEN DAT
HOMOSEKSUALITEIT
BESMETTELIJK IS**

Nederlandse bevolking negatief staat tegenover homoseksualiteit (in 2006 was dat nog 15 procent). Kanttekening daarbij: 41 procent neemt er aanstoot aan als twee mannen elkaar op straat zoenen, terwijl dat per-

centage maar 13 procent is als het om een man en een vrouw gaat. Een andere kanttekening: een relatief groot deel van de homoseksuelen voelt zich niet volledig geaccepteerd door de vader (31 procent) of moeder (24 procent). Kennelijk wringt en schuurt er toch het nodige, vooral als homoseksualiteit niet meer iets is van anderen, maar dichtbij komt.

Non-acceptatie en vooroordelen

Hoe ligt homoseksualiteit bij jongeren? Uit eerder SCP-onderzoek (*Steeds gewoner, nooit gewoon*, 2010) blijkt dat homo's door jongeren worden gezien als vrouwelijk en aanstellerig. Homo's zijn geen echte mannen en seksueel spelen ze altijd de passieve rol. Jongeren kennen geen biseksuele mannen en zijn nauwelijks op de hoogte van het verschijnsel biseksualiteit. Basiskennis ontbreekt sowieso maar al te vaak. Zo denken veel jongeren dat homoseksualiteit besmettelijk is.

Heteroseksuele jongens zijn bang voor seksuele toenadering door homo's. Ze hebben weinig vertrouwen in de eigen mogelijkheden om grenzen te stellen. Jongens zeggen vriendschappen met homo/bi-jongens sneller te verbreken dan dat meisjes een einde maken aan vriendschappen met lesbische of biseksuele vriendinnen. Jongens proberen afstand te houden. Zoals een 16-jarige jongen vertelt: 'We hebben op school een homo en iedereen weet dat. Je kunt het ook wel aan hem zien. Ik ben blij dat ik niet bij hem in de klas zit, stel je voor dat ik na het gymmen met hem in de kleedkamer moet!'

De non-acceptatie en de vooroordelen van hetero-jongeren en van volwassenen hebben gevolgen voor homo-jongeren. Veel jongeren die uit de kast zijn, hebben negatieve ervaringen. Ze worden (digitaal) gepest, ze krijgen vervelende opmerkingen naar het hoofd geslingerd, ze worden buitengesloten of bedreigd. Uit angst voor geweld willen ze liever niet opvallen als homo, en daarom lopen ze bijvoorbeeld niet hand in hand over straat met een partner. Thuis kunnen ze te maken krijgen met mishandeling en eengerelateerd geweld.

Houding van professionals

Het bespreekbaar maken van homoseksualiteit gebeurt op meerdere fronten. In het middelbaar onderwijs hoort aandacht voor homoseksualiteit tot de zogeheten 'kerndoelen': de scholen zijn verplicht er aandacht aan te besteden. Daarnaast hebben hulpverleners in de jeugdzorg een belangrijke rol bij het bespreekbaar maken van het onderwerp. Allereerst in de preventieve sfeer: daar gaat het om het voorkomen van problemen, het bevorderen van openheid en het vergroten van kennis. 'Uit het SCP-onderzoek van 2010 komt naar voren dat driekwart van de jongeren graag meer informatie wil over seksuele diversiteit', zegt Juul van Hoof. 'Homoseksuele en lesbische jongeren zoeken die informatie eerst op internet en bij vrienden, waarbij de kwaliteit van de informatie niet altijd gegarandeerd is. Het is belangrijk dat hulpverleners uitstralen dat geen vraag te raar is, dat dus iedere vraag over seksualiteit en diversiteit gesteld kan worden. Je moet open gesprekken voeren en er niet standaard van uitgaan dat een jongere hetero is. In een kennismakingsgesprek kun je een jongere als het ware al een uitgestoken hand bieden door te vragen: 'Heb je een vriend of een vriendin?' of 'Val je meer op meisjes of op jongens, of weet je dat nog niet?' Het zijn vragen die homojongeren het gevoel geven: deze hulpverlener gaat er niet automatisch van uit dat iemand hetero is, hij is zich ervan bewust dat het ook wel eens anders zou kunnen zijn. De stap om over homoseksualiteit te praten is in zo'n geval kleiner dan wanneer de hulpverlener bijvoorbeeld aan een jongen vraagt: 'Heb je al een vriendin?' Dan moet een homojongen een enorme drempel over. Hij moet eerst zeggen dat hij geen vriendin heeft en daarna dat hij waarschijnlijk ook nooit een vriendin zal hebben.'

**DE TERMEN 'LESBISCH' EN 'HOMO'
KUNNEN ZWAAR EN
BELADEN OVERKOMEN**

Inclusieve vragen

Homoseksualiteit kan ook een facet zijn van andere problemen. Als een jongere tegen een hulpverlener vertelt dat hij ruzie heeft met zijn ouders en het huis uit wil, kan het best zijn dat homoseksualiteit daar een rol bij speelt. Juul van Hoof: 'De hulpverlener zal zich misschien te sterk concentreren op de ruzie zelf, terwijl de homoseksualiteit op de achtergrond blijft. Als de hulpverlener ook in zo'n geval alle opties openhoudt en bijvoorbeeld expliciet vraagt: 'Hebben de problemen misschien ook te maken met partnerkeuze?' dan kan de jongere zich uitgenodigd voelen om daar iets over te zeggen. Dan zou kunnen blijken dat de jongere liever het huis uit gaat dan dat hij vertelt dat hij homo is. Zo krijg je het probleem beter in kaart. De vragen die met seksuele voorkeur te maken hebben, moeten standaard deel uitmaken van het vragenrepertoire van de hulpverlener of jongerenwerker. Die vragen moeten niet specifiek over het onderwerp gaan, maar het moeten inclusieve vragen zijn, dus vragen die op iedereen van toepassing zijn en homoseksuelen niet uitsluiten. Het moeten vragen zijn die iedereen kan beantwoorden zonder het gevoel 'anders' te zijn, bijvoorbeeld: 'Heb je een partner?' of 'Ben je verliefd op een jongen of een meisje?'

Verder is het belangrijk dat de hulpverlener of jongerenwerker meegaat in de terminologie die jongeren zelf gebruiken. Zegt een meisje: 'Ik vind meisjes leuk', dan moet de professional daar niet op reageren met de conclusie: 'Dus je bent lesbisch.' Termen als 'lesbisch' of 'homo' kunnen zwaar en beladen overkomen. Jongeren kunnen ervan schrikken, ze kunnen het gevoel hebben dat die woorden helemaal niet bij hen passen of dat ze een etiket opgeplakt krijgen waar ze niet meer van af kunnen. En dat kan een open gesprek behoorlijk verstoren. Jongeren voelen zich dan opeens niet meer veilig bij de professional.'

Vanzelfsprekend moet de hulpverlener weten hoe hij of zij kan doorverwijzen, bijvoorbeeld naar het COC, naar de jongerengroepen die overal in het land bestaan, naar websites. Professionals moeten weten dat er een gay jongerenmagazine

bestaat als *ExpresZo*. De professional kan zichzelf informeren bij instituten als de GGD, Schorer en Movisie.

Identiteit

Wie een jaar of vijftig in de geschiedenis terugkijkt, moet constateren dat het succes van de homo-emancipatie spectaculair is. In 1960 bestond het COC al en waren er homocafés, maar openheid, een Gay Parade, voorlichting op scholen en het homohuwelijk waren toekomstmuziek. Hoewel vooroordelen en antihomogeweld nog om aandacht vragen, hebben gays meestal een goed leven in Nederland. Dat geldt ook voor jongeren, al zijn zij een groep die het relatief moeilijker heeft. De puberteit, als de persoonlijkheid zich ontwikkelt en de seksuele identiteit vorm krijgt, is een kwetsbare, gevoelige levensfase. Jongeren ontwikkelen hun identiteit namelijk ook door zich af te zetten tegen andere identiteiten, tegen mensen die zij niet willen zijn. In zijn onzekerheid scheldt de hetero de homo uit om tegenover vrienden en zichzelf ondubbeltzinnig te bepalen wie hij is: in ieder geval géén homo.

Met de meeste homoseksuelen komt het goed als ze wat ouder worden. Ze verliezen de angst voor hun homo-identiteit en vinden hun plek in de homoscene en in de maatschappij als geheel. Een 39-jarige man vertelt: 'Toen ik jonger was en net wist dat ik homo was, was ik heel bang voor de toekomst. Ik kende geen andere homo's, had geen idee hoe ik ze moest herkennen of waar ik ze kon vinden. Langzaam vond ik mijn weg en ik zou nu niemand anders willen zijn dan mezelf: ik heb al jaren een lieve vriend en een hele leuke baan. Daarnaast ben ik voorlichter geworden bij het COC om heterojongeren te laten zien hoe 'normale' homo's eruitzien en om homojongeren hoop te geven dat het echt wel goed komt.' ■

Nuttige websites

- www.movisie.nl/homo-emancipatie (voor professionals, met goede voorbeelden van beleid en praktijk)
- www.jongenout.nl (doelgroep: LHBT-jongeren onder de achttien jaar. LHBT: lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender)
- www.expreszo.nl (tijdschrift voor en door LHBT-jongeren)
- www.gayandschool.nl (database met info voor scholieren en onderwijspersoneel)